

ครูเรฟแนะครูไทย

วราภรณ์ สามโกเศศ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

เมื่อเร็ว ๆ นี้ครูอเมริกันสอนชั้นประถมปีที่ 5 มาให้แง่คิดที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ครูไทยซึ่งได้รับการคัดเลือกเป็นพิเศษมาจากทุกจังหวัดเกือบ 200 คน หลายอย่างที่เขาพูดเหมือน “เส้นผมบังภูเขา” ผู้เขียนได้มีโอกาสร่วมอภิปรายในงานนี้กับศาสตราจารย์ นายแพทย์ วิจารณ์ พานิช ด้วย และรู้สึกชอบสิ่งที่เขาพูดจนขอนำมาเล่าต่อ

ครูคนนี้คือ Rafe Esquith แห่งโรงเรียน Hobart Boulevard Elementary School ในเมือง Los Angeles เขาเขียนหนังสือดังระดับโลกชื่อ “Teach Like Your Hair’s on Fire” และเดินทางไปหลายประเทศเพื่อบรรยายประสบการณ์ที่เขาพบให้ครูทั่วโลกได้ร่วมกันคิด

เจ้าภาพงานนี้คือ สสค. (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ ทำหน้าที่เหมือน สสค. ด้านสุขภาพ แต่เป็นด้านการศึกษาแทน สสค. สามารถทำงานได้อย่างคล่องตัวในหลายรูปแบบในการส่งเสริมคุณภาพเยาวชน คุณหมอสุมกร บัวสาย อดีตผู้อำนวยการ สสค. ผู้ประสบความสำเร็จในการสร้าง สสค. ให้เป็นองค์กรที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมจนหน่วยงานระหว่างต่างประเทศอยากให้ไปทำงานให้ แต่คุณหมอก็ปฏิเสธและมาทำ สสค. แทน

ครูคนนี้ในวัยต้น 50 ปี ซึ่งเด็กเรียกว่า ครูเรฟ (Rafe) สามารถนั่งอยู่ในหัวใจเด็กมาตลอด 27 ปี แห่งการสอนเด็กที่บ้านอยู่ในบริเวณที่สิ่งแวดล้อมหนักหนาสาหัส มีการจี้ปลิ้น แทะกัน ฆ่ากัน ไม่เว้นแต่ละวัน เด็กเกือบทั้งหมดของ 2,000 คน ของโรงเรียนเป็นลูกหลานของชาวอเมริกาใต้และเกาหลี พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง

ปัจจัยสำคัญคือบรรยากาศของห้องเรียนของครูเรฟปราศจากกลิ่นไอของการเป็นอาณาจักรแห่งความกลัว ในห้องเรียนโดยทั่วไปครูกลัวว่าตัวเองจะดูไม่ดีในสายตาครูใหญ่

และครูด้วยกันหากควบคุมเด็กไม่ได้ เด็กกลัวเพื่อนหัวเราะเยาะ และประการสุดท้ายกลัวครู
ลงโทษ ห้องเรียนอาจสงบเรียบร้อยภายใต้สภาวะความกลัว แต่มันไม่ส่งเสริมการเรียนรู้
เพราะเหตุที่มันเงียบก็เพราะครูสามารถ “เอาอยู่” และการ “เอาอยู่” นี้ก็ต้องมาจากการดูดำ
ลงโทษสารพัดวิธี รวมไปถึงการลงไม้ลงมือในบ้านเราด้วย

ครูเรีฟบอกว่าครูต้องสร้างความไว้วางใจ (trust) ระหว่างครูกับเด็ก และเด็ก
กับเด็กด้วยกันเอง หลักสำคัญก็คือครูอยากให้เด็กเป็นอย่างไร เช่น อยากให้เด็กพูดจา
สุภาพ ไม่พูดปด ตรงต่อเวลา (ครูเรีฟมาโรงเรียน 6.45 น. ทุกเช้า ก่อนโรงเรียนเช้า 8 โมง
เพื่อดูแลเด็ก) ซื่อสัตย์ เป็นคน nice และ decent ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน
อ่อนน้อมถ่อมตน ซาบซึ้งในสิ่งที่คนอื่นทำให้ ฯลฯ ครูก็ต้องทำให้ดูเป็นตัวอย่าง (role
model) เด็กนั้นฉลาดกว่าที่ครูเข้าใจมาก เขาจะแอบเฝ้าดูครูอยู่เงียบ ๆ และจะทำอย่าง
ที่ครูทำให้อู แต่ไม่ทำอย่างที่ครูบอก

จากการสังเกตของผม ครูเรีฟเป็นคนใจดี พูดจาสนุกสนาน เป็นมิตร
แต่สิ่งที่แฝงอยู่ก็คือความเอาจริงกับเด็ก ๒.5 ของห้อง 56 ครูเรีฟบอกว่าเขารักษาคำพูดของ
เขาเสมอ และเขาก็คิดว่าเด็กทุกคนก็ต้องกระทำอย่างเดียวกับเขา ถ้าใครไม่รักษาความไว
้วางใจนั้น เขาก็ไม่ว่าอะไร แต่เดาว่าเด็กก็คงไม่รู้สึกสบายใจที่เป็นศิษย์เป็นแน่

ครูเรีฟพยายามให้เด็กเรียนรู้ทักษะชีวิต (Life Skills) ในหลายลักษณะ ตั้งแต่
การดูแลทรัพย์สินตนเอง การรักษาวีถีจรอด และที่สำคัญคือทักษะในการคิดแก้ไขปัญหา
ครูเรีฟย้ำว่าเขาไม่สอน เขาพูดไม่มากแต่ให้เด็กเรียนรู้เอง ถึงแม้บางครั้งจะล้มเหลว (เช่น
การทดลองวิทยาศาสตร์) แต่นั่นก็คือส่วนหนึ่งของกระบวนการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในโลกแห่ง
ความเป็นจริง (ผู้เขียนขอย้ำว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการ) ที่เต็มไปด้วยความไม่เป็นธรรม
การเอาัดเอาเปรียบ การถูกเอาเปรียบ ฯลฯ

เขาพยายามพัฒนาเด็กของเขาให้ขึ้นไปถึงระดับ 6 ของจริยธรรมตามแนวคิดของ
นักจิตวิทยาชื่อ Lawrence Kohlberg (ค.ศ. 1972-1987) ซึ่งครูเรีฟเอามาประยุกต์และอธิบายว่า
ในการกระทำสิ่งหนึ่งนั้นมนุษย์จะใช้วิธีการคิดใน 6 ระดับกล่าวคือ ระดับ 1 ทำเพราะหากไม่ทำ
จะถูกลงโทษ ระดับ 2 ทำเพื่อเอาใจคนอื่น ระดับ 3 ทำเพื่อให้ได้รับรางวัล ระดับ 4

ทำเพราะมันเป็นกฎ ระดับ 5 ทำเพราะเกรงใจคนอื่น ระดับ 6 ทำเพราะคิดได้เองว่าเป็นสิ่งที่สมควรทำ

เด็กทั่วไปมักขึ้นถึงแค่ระดับ 5 แต่เขาต้องการให้เด็กของเขาเข้าใจ 6 ระดับของความคิดนี้ และผลักดันให้เด็กของเขาขึ้นไปถึงระดับ 6 ในทุกเรื่องถึงแม้จะใช้เวลายาวนานเป็นสิบ ๆ ปีก็ตาม เขาต้องการวางรากฐานสำคัญไว้ให้เด็กตระหนักถึงการอยู่ในระดับ 6

ครูเรีฟบอกว่าเมื่อเด็กของเขาถึงระดับ 6 ในเรื่องการเรียน เด็กก็จะตั้งใจเรียนเอง ไม่ใช่เพราะกลัวถูกลงโทษ ไม่ใช่เพื่อเอาใจพ่อแม่หรือครู ไม่ใช่ทำเพื่อให้ได้รับรางวัล ไม่ใช่ทำเพราะมันเป็นกฎของโรงเรียนและของพ่อแม่ ไม่ใช่ทำเพราะเกรงใจใคร แต่ทำเพราะรู้ว่าหากตั้งใจเรียนก็จะเกิดประโยชน์แก่ตนเองในอนาคต สิ่งที่ได้เรียนรู้จะเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้ตนเอง

เขาย้ำเรื่องการเรียนรู้ทักษะชีวิตซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับคนในศตวรรษที่ 21 ที่โลกมีความซับซ้อนและยุ่งเหยิงเป็นอันมาก เขาบอกว่าคนที่เข้าเรียนมหาวิทยาลัยในอเมริกา 100 คน เรียนจบจริงเพียง 25 คน เท่านั้น พวกที่เรียนไม่จบก็เพราะขาดทักษะชีวิต เช่น ออกจากความรัก ใช้เงินไม่เป็น จัดการชีวิตไม่เป็น ติดยาเสพติด สนุกสนานหลงระเหิงกับชีวิตมหาวิทยาลัยมากเกินไป ไม่รู้จักรับผิดชอบตัวเอง ไม่เข้าใจเรื่องการตัดสินใจเลือก ฯลฯ

ครูเรีฟพูดสิ่งที่น่าสนใจสำหรับคนไทย นั่นก็คือคะแนนการสอบ ครูเรีฟคิดว่า การทดสอบเป็นเรื่องสำคัญเพราะจักได้ตรวจสอบว่าเด็กได้เรียนรู้หรือไม่ แต่ไม่ควรตกปลักเคลิบเคลิ้มอยู่ในความสำคัญของคะแนนสอบแต่เพียงอย่างเดียว เพราะทักษะชีวิตดังกล่าวข้างต้น ลักษณะการคิดในระดับ 6 บุคลิกอุปนิสัยอันเหมาะสม ความเป็นคนคิดดีทำดี ฯลฯ นั้นคะแนนไม่ได้สะท้อนออกมาให้เห็น

ถึงตรงนี้ผู้อ่านหลายท่านคงสนใจหนังสือเล่มนี้ของครูเรีฟ ซึ่งมียอดขายฮิตติดระดับโลกและมีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งที่ครูเรีฟได้บรรยายและผู้เขียนนำมาสื่อสารต่อ ขอเรียนว่า สสค. ได้นำมาแปลเป็นภาษาไทยอย่างได้คุณภาพและรสชาติในชื่อ “ครูนอกกรอบกับห้องเรียนนอกแบบ” หากสนใจติดต่อได้ที่ qlf.or.th เขาไม่ขายแต่ให้ฟรี (นาน ๆ ของเกือบฟรีมีในโลกที่ไม่ฟรีจริงก็เพราะคนอยากได้ต้องออกแรงเล็กน้อย) เพราะตระหนักดีว่าแง่คิดจากหนังสือเล่ม

นี้อาจมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพครูไทย ซึ่งมีอิทธิพลอย่างยิ่งและอย่างทันทีต่อคุณภาพของเยาวชนไทย

หนังสือเล่มนี้ครูคนแรกของคุณคือพ่อแม่ก็สามารถเอาไปใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี เพราะครูเรีฟเล่าถึงวิธีการสร้างการเรียนรู้ผ่านการฉายภาพยนตร์ DVD การให้เด็กเล่นละคร การออกไปทัศนศึกษา การสร้างการรักการอ่าน การฟังเพลง การสอนศิลปะ การสอนคณิตศาสตร์ การคิดเป็น ฯลฯ ตลอดจนให้รายละเอียดชื่อหนังสือและภาพยนตร์ที่เด็กวัยนี้ควรดูด้วย

หนังสือที่ครูเรีฟชอบมากที่สุดเพราะแสดงให้เห็นถึงการเข้าถึงจริยธรรมระดับ 6 คือ To Kill a Mocking Bird เขียนโดย Haper Lee วางตลาดปี 1962 (ผู้เขียนเองเคยดูภาพยนตร์ที่สร้างจากหนังสือเรื่องนี้ซึ่งเล่นโดย Gregory Peck ยังจำได้ว่าประทับใจความคิดของตัวละครเอกของเรื่องคือ Atticus Finch)

บรรยายกาตงานวันนั้นประทับใจครูผู้เข้าร่วมงาน หลายคนถึงบางอ้อในวิธีการสร้างการเรียนรู้ให้เยาวชน การบรรยายเป็นการจุดเชื้อไฟของการตั้งใจเป็นครูที่ดีมาก และสอดคล้องกับโครงการใหญ่ ของ สสค. คือ “ครูสอนดี” (โครงการคัดเลือกครูดี 20,000 คน โดยศิษย์และชุมชนเป็นผู้คัดกรอง โดยมีคำขวัญ “สอนเป็น เห็นผล คนยกย่อง”)

ครูเรีฟ ทิ้งท้ายว่าบางสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ครูพูดหรือทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ในวันนี้ นั้น เด็กอาจเอาไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ในเวลา 10-15 ปี จากนี้ดังที่เขาประสบมาก็เป็นได้ ดังนั้นในทุกขณะครูทุกคนจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่ออนาคตของเด็ก
